

Czesława TRĄBA, Teresa WYŁUPEK

Łąki konietlicowe (*Trisetetum flavescens*) w dolinie Poru

Yellow Oat Meadows (*Trisetetum flavescens*) in the Valley of the Por River

W Polsce łąki konietlicowe rozpowszechnione są w górach. Na niżu występują rzadziej i mają nieco inny skład florystyczny (3, 5, 7, 9). W makroregionie lubelskim znane są z dolin niektórych większych rzek, np. Wieprza, Bugu, Tyśmienicy, Krzny (2, 6, 8). Zdaniem Fijałkowskiego (1) łąki te są dość rzadkie i zasługują na częściową ochronę. Miejsce zespołu *Trisetetum flavescens* w systematyce fitosocjologicznej nie jest dotąd wyjaśnione. Niektórzy fitosocjologowie zaliczają go do związku *Polygono-Trisetion* (2, 8), inni zaś do *Arrhenatherion* (6, 9).

METODY BADAŃ

W latach 1992-1994 prowadzono badania metodą Braun-Blanqueta nad zbiorowiskami roślinnymi łąk w dolinie Poru (dopływ Wieprza) w woj. zamojskim. Na łąkach konietlicowych w 12 miejscowościach (Żurawie, Zaporze, Załawcze, Kol. Guzówka, Turobin, Tarnawa Duża, Sułów, Tworyczów, Sułówek, Kol. Rozłopy, Wólka Czernięcińska, Sąsiadka) wykonano 39 zdjęć fitosocjologicznych.

Zestawiono je w tabelę według zasad przyjętych w fitosocjologii. W uproszczonej tabeli zbiorczej (tab. 1) zamieszczono gatunki od II stopnia stałości wzwyż i ich współczynniki pokrycia.

W 11 próbkach z gleb mineralnych i 5 z organicznych pobranych z poziomu darniowego oznaczono substancję organiczną, pH, CaCO₃ oraz przyswajalne formy P, K i Mg. Przyswajalne składniki z gleb organicznych ekstrahowano 0,5 M HCl. W niniejszej pracy podano średnie z prób.

WARUNKI PRZYRODNICZE

Dolina Poru leży w zasięgu trzech regionów fizjograficznych: Rostocza Zachodniego, Padołu Zamojskiego i Wyniosłości Giełczewskiej. Zaznacza się tutaj wyraźny wpływ klimatu kontynentalnego. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 7,3 C, a średnia roczna suma opadów za wieloletnie 644 mm (10).

Prace melioracyjne łąk doliny zakończono pod koniec lat sześćdziesiątych. W związku z brakiem zabezpieczenia przeciwoerozyjnego bogato urzeźbionej zlewni spływające z pól namuły osadzają się w rowach i dnach rzeki, co prowadzi do wtórnego zabagniania się łąk.

Tab 1. Skład florystyczny *Trisetum flavescens* w dolinie Poru
Floristic composition of *Trisetum flavescens* in the Por river valley

Liczba zdjęć	39		
Średnia liczba gat. w 1 zdj.	28,0		
Stałość (S), współczynnik pokrycia (D)		S	D
<i>Trisetum flavescens</i>			
<i>Trisetum flavescens</i>		V	2564
<i>Heracleum sibiricum</i>		V	377
<i>Geranium pratense</i>		III	258
<i>Arrhenatherion</i>			
<i>Galium mollugo</i>		IV	658
<i>Arrhenatherum elatius</i>		III	674
<i>Campanula patula</i>		II	45
<i>Alchemilla pastoralis</i>		I	32
<i>Crepis biennis</i>		I	14
<i>Arrhenatheretalia</i>			
<i>Dactylis glomerata</i>		IV	973
<i>Bromus mollis</i>		IV	464
<i>Taraxacum officinale</i>		IV	256
<i>Chrysanthemum leucanthemum</i>		III	423
<i>Lotus corniculatus</i>		III	272
<i>Trifolium dubium</i>		III	246
<i>Phleum pratense</i>		III	115
<i>Trifolium repens</i>		II	103
<i>Bellis perennis</i>		II	65
<i>Molinietalia</i>			
<i>Deschampsia caespitosa</i>		IV	138
<i>Cirsium rivulare</i>		III	194
<i>Lychnis flos-cuculi</i>		III	155
<i>Equisetum palustre</i>		III	68
<i>Climacium dendroides</i>		III	410
<i>Angelica silvestris</i>		II	88
<i>Geum rivale</i>		II	59
<i>Trifolium hybridum</i>		II	22
<i>Molinio-Arrhenatheretea</i>			
<i>Poa pratensis</i>		V	933
<i>Trifolium pratense</i>		V	791
<i>Cerastium vulgatum</i>		V	141
<i>Festuca pratensis</i>		IV	238
<i>Alopecurus pratensis</i>		IV	614
<i>Ranunculus acer</i>		IV	467
<i>Plantago lanceolata</i>		IV	173
<i>Veronica chamaedrys</i>		IV	137
<i>Holcus lanatus</i>		III	364
<i>Festuca rubra</i>		III	245
<i>Poa trivialis</i>		III	147
<i>Anthoxanthum odoratum</i>		III	131
<i>Rumex acetosa</i>		III	83
<i>Vicia cracca</i>		III	82
<i>Avenastrum pubescens</i>		II	174
<i>Lathyrus pratensis</i>		II	104
<i>Towarzyszące</i>			
<i>Medicago lupulina</i>		III	353
<i>Ranunculus repens</i>		III	33
<i>Acrocladium cuspidatum</i>		II	218
<i>Galium verum</i>		II	74
<i>Equisetum arvense</i>		II	58
<i>Carex gracilis</i>		II	33
<i>Polygonum amphibium</i>		II	28
<i>Rumex crispus</i>		II	12

WYNIKI BADAŃ I DYSKUSJA

Łąki konietlicowe w dolinie Poru występują na glebach mineralnych (mady, brunatne deluwialne) o obojętnym odczynie – pH 7,0, zasobnych w $CaCO_3$ – 2,7%, próchnicę – 3,8% i przyswajalny Mg – 11,2, a ubogich w P – 3,8 i K – 7,1 mg/100 g gleby. Spotykano je także, choć rzadziej, na organicznych glebach (murszejące mułowo-torfo-we) o obojętnym pH – 6,8, bogatych w $CaCO_3$ – 6,8% i przyswajalny P – 56,4, a ubogich w K – 24,0 i Mg – 17,6 mg/100g gleby.

Badane łąki zajmują różne odcinki doliny Poru. Jednakże najczęściej występują w pasie przykorytowym i w sąsiedztwie erodowanych pól uprawnych położonych na lessach. O podobnej lokalizacji zespołu *Trisetum flavescens* na niżu piszą także inni autorzy (2, 6, 8, 9).

Na łąkach konietlicowych stwierdzono ogółem 103 gatunki roślin o liczbie wystąpień 1088. Zwarcie darni kształtuje się od 80 do 100%. Liczba gatunków w poszczególnych zdjęciach waha się od 15 do 47, średnio 28. Jest to zbiorowisko florystycznie bogatsze niż podobne np. z doliny Wieprza (6) czy Rowu Gorzyckiego (9).

Trisetum flavescens zaliczono do związku *Arrhenatherion*. Spośród 3 gatunków charakterystycznych zespołu wyraźnie dominuje *Trisetum flavescens*. Ponadto licznie rosną inne wartościowe trawy z *Arrhenatheretalia* i *Molinio-Arrhenatheretea*, jak *Dactylis glomerata*, *Arrhenatherum elatius*, *Poa pratensis*, *Alopecurus pratensis*. Bogato reprezentowana jest także grupa roślin motylkowatych, a w największym zwarcu występują *Trifolium pratense* i *Medicago lupulina* (tab. 1).

Warunki wilgotnościowe i troficzne gleb oraz poziom agrotechniki, a zwłaszcza nawożenie decydują o zróżnicowaniu florystycznym łąk konietlicowych doliny Poru. Wyróżniono 4 warianty: najsuchszy – z *Arrhenatherum elatius*, typowy z *Alopecurus pratensis* i najwilgotniejszy – z *Deschampsia caespitosa* z licznym udziałem roślinności z *Molinietalia*. Najbogatszy jest wariant typowy – średnio 33,2, a najuboższy z *Alopecurus pratensis* – średnio 23,3 gatunki w 1 zdjęciu, występujący w wilgotnych i żyznych siedliskach. Częsta obecność w darni wyczyńca łąkowego i lokalizacja zespołu w pasie przykorytowym świadczą o jego występowaniu w siedliskach połęgowych, co zaobserwowała również Mosek (6).

O zróżnicowaniu florystycznym łąk konietlicowych piszą także inni autorzy (2, 4, 6, 7).

WNIOSKI

1. Łąki konietlicowe występują często w dolinie Poru, choć na niewielkim areale.
2. Warunki wilgotnościowe, troficzność oraz poziom agrotechniki decydują o zróżnicowaniu zespołu *Trisetum* na cztery warianty: z *Arrhenatherum elatius*, typowy, z *Alopecurus pratensis* i *Deschampsia caespitosa*.
3. Liczne występowanie gatunków z *Arrhenatherion*, a brak z *Polygono-Trisetion* sugeruje przynależność zespołu do związku *Arrhenatherion*.

PIŚMIENNICTWO

1. Fijałkowski D.: Ochrona przyrody w makroregionie lubelskim. Wyd. UMCS w Lublinie, 1-181, 1983.
2. Fijałkowski D., Chojnacka-Fijałkowska E.: Zbiorowiska z klas *Phragmitetea*, *Molinio-Arrhenatheretea* i *Scheuchzerio-Caricetea fuscae* w makroregionie lubelskim. Roczn. Nauk Rol. D., 217, 212-215, 1990.
3. Falkowski M., Szoszkiewicz J.: Łąki konietlicowe – interesujące pod względem gospodarczym i florystycznym. Kosmos, A, 5, 112, 1971.
4. Hündt R.: Die Bergwiesen des Herzes, Thüringer Waldes und Erzgebirges. Pflanzensoziologie, 14, 9-284, Jena 1964.
5. Matuszkiewicz W.: Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski, PWN, Warszawa 1982.
6. Mosek B.: Łąki konietlicowe (*Trisetum flavescens*) w dolinie Wieprza. Mat. Konf. (w druku).
7. Nowiński M.: Polskie zbiorowiska trawiaste i turzycowe PWRiL Warszawa 1967.
8. Podgórska J.: Stosunki geobotaniczne łąk doliny Bystrzycy na odcinku między Lublinem a Spiczynem. Praca doktorska, AR, Lublin 1977.
9. Szoszkiewicz J., Kowalczyk M.: Łąki konietlicowe (*Trisetum flavescens*) w dolinie Rowu Gorzyckiego koło Czempina. Pr. Kom. Nauk Roln. i Leśn. PTPN, XLIII, 261-269, 1977.
10. Zinkiewicz W.: Klimat [w:] Zamość i Zamojszczyzna w dziejach i kulturze polskiej pod red. K. Myślińskiego, 39-47, Zamość 1969.

SUMMARY

Phytosociological research in the valley of Por was conducted in the years 1992-1994. 39 phytosociological records were collected in the meadows of the *Trisetum flavescens* association: *Trisetum* included into the *Arrhenatherion* alliance. 4 variants: were separated in the association with *Arrhenatherum elatius*, typical, with *Alopecurus pratensis* and with *Deschampsia caespitosa*.

Wydanie publikacji finansowane przez Komitet Badań Naukowych